

Jacobswegen in Nederland

De langverwachte routegids

Bram van der Wees

‘Waar begint de weg naar Santiago?’ is een regelmatig gestelde vraag bij de informatiecentra van het genootschap. Welwillend wordt soms beaamd dat je inderdaad in Sint Jacobiparochie moet beginnen, of in Haarlem, maar meestal wordt het de aspirantpelgrim wel duidelijk dat de weg begint waar hij woont, en dat elke weg naar Santiago een goede weg is.

Toch is er veel voor te zeggen om de mogelijke routes in kaart te brengen. Dan hoeft de pelgrim immers niet te zoeken naar de hoogtepunten onderweg, naar veilige wegen en naar plaatsen met voldoende voorzieningen.

In de afgelopen twee jaar heeft een kleine werkgroep met hulp van een groot aantal leden het boek ontwikkeld waarin hedendaagse Jacobswegen in Nederland zijn uitgewerkt. Bij het samenstellen van dit routenetwerk ging de werkgroep uit van de routes die de middeleeuwse pelgrim gelopen zou kunnen hebben: de richting was Parijs en Tours, de weg ging van stad naar stad, van heiligdom naar heiligdom, van kerk naar kerk, langs gasthuizen en broederschappen.

Op de tekentafel ontstond aldus een kruis van twee wegen door Nederland. De ene weg loopt van Haarlem over Utrecht en 's-Hertogenbosch naar Roermond; de andere van Hasselt in Overijssel over Utrecht en Breda naar Antwerpen. Vervolgens zijn twee andere verbindingen gelegd: van Zwolle via Nijmegen en Roermond naar Maastricht, met een aftakking naar 's-Hertogenbosch. En van Haarlem via Den Haag naar Vlissingen en Antwerpen. Tot slot werd het oosten ontsloten met een mooie route van Oldenzaal langs Enschede naar Doesburg.

Vervolgens kregen de routeontwikkelaars opdracht om bij het hun toebedeelde traject te zoeken naar wegen die een middeleeuwer gegaan zou zijn. Daarbij moesten ze proberen om drukke wegen te vermijden en de loper juist veel schoons te bieden.

Een probleem vormen de vele rivieren in Nederland. Ideaal zou het zijn als die overal per veerpont overgestoken konden worden. Maar veren zijn er steeds minder, en ze varen vaak alleen in de zomer. Daarom is soms gekozen voor de grote hedendaagse bruggen, zoals de Martinus Nijhoffbrug bij Zaltbommel. Het verkeerslawaaï daar is enorm en het duurt twee kilometers lang, maar de narigheid wordt gecompenseerd door een machtig uitzicht over de ziel van Nederland: brede rivieren die traag door oneindig laagland gaan.

Werkwijze

De beschrijvingen van de routeontwikkelaars werden nauwkeurig geredigeerd en aangepast aan het beoogde stramien. Daarna is elke etappe steeds door drie mensen nagelopen om de beschrijving te controleren op juistheid, volledigheid en leesbaarheid. Tegelijkertijd zijn door de cartograaf de kaarten gemaakt, is de achtergrondinformatie bijeengebracht en zijn er foto's gemaakt. Aldus ontstonden uiteindelijk 56 etappes, vanuit de uithoeken van Nederland via het midden naar het zuiden waar aansluiting gevonden werd op het Belgische netwerk van Jacobswegen.

Elke etappe vormt een hoofdstuk op zichzelf met praktische gegevens, een paar onderdakadressen, een landschappelijke inleiding, de routebeschrijving met kilometeraanduiding, achtergrondinformatie en enkele foto's. De etappes beginnen en eindigen bij geschikte

pleisterplaatsen. Alle woonkernen tussen begin en eind zijn opgenomen met een overzicht van de voorzieningen en onderdakmogelijkheden. De loper kan hierdoor steeds zijn eigen dagafstand kiezen.

Zo ontstond een boek van ongeveer vierhonderd bladzijden. Maar daarmee kun je de pelgrim niet op pad sturen. Daarom hebben we het boek in tweeën gesplitst en de zes hoofdroutes zo verdeeld dat men bij het pelgrimeren waarschijnlijk maar één deeltje hoeft mee te nemen.

De routes zijn niet gemarkeerd. Markeren betekent in Nederland toestemming vragen aan

gemeenten, provincies, nutsbedrijven, landschapsbeheerders en landgoedeigenaren. Die gaan dan vergaderen, een projectgroep instellen, de bevolking oproepen om bezwaren in te dienen en vervolgens verlenen zij gedeeltelijke voorwaardelijke toestemming. De werkgroep vertrouwt er echter op dat goede pelgrims de weg ook wel vinden met alleen een beschrijving en een kaart, en heeft daarom besloten om alle overheden dit keer met rust te laten.

Jacobswegen van nu

Is dit nu een reconstructie van middeleeuwse pelgrimswegen? Nee, dat kan niet. De routes

die wij nu Jacobswegen noemen zijn gevormd door mensen van nu, met de ervaringen, oordelen en verlangens van nu. Voor de huidige pelgrim moeten de wegen ook voldoen aan hedendaagse wensen op het gebied van loopgemak, stilte, openbaar vervoer, betaalbaar onderdak, winkels en restaurants. Maar zeker komt de pelgrim ook nu nogal wat kapelletjes en Jacobskerken tegen. Misschien zijn de in deze gids gepresenteerde wegen daardoor wel de historische routes van de toekomst.

Het netwerk Jacobswegen in Nederland zoals gepresenteerd in dit boek vult een leemte in het Europese netwerk. Elke Nederlander kan hiermee nu binnen twee, hooguit drie dagen te voet aansluiting vinden op dit netwerk en zo op de Belgische Jacobswegen komen die weer aansluiten op de Frans hoofdroutes.

Google Earth

Gedurende het ontwikkelingsproces werden alle fasen van alle etappes vastgelegd in Google Earth. Dit maakte het de werkgroep mogelijk om de routes op straatniveau te volgen en te beoordelen. Wij hebben daar veel baat bij gehad en we willen de gebruikers van dit boek de voordelen van deze moderne technologie niet onthouden. Daarom kunnen binnenkort via de website van het genootschap bestanden worden gedownload met de zes hoofdroutes met alle afzonderlijke etappes, overnachtingsadressen, alle Jacobalia, de bedevaartsplaatsen van het Meertens Instituut en de Belgische Jacobswegen.

Onze hulp

Aan deze gids is meegewerkt door een ongekend aantal leden: 41 ontwikkelaars, 118 nalopers, 14 schrijvers van achtergrondinformatie, tientallen fotografen en 20 tipgevers. De werkgroep is hen buitengewoon dankbaar; zonder hun hulp en enthousiasme was dit boek niet binnen twee jaar tot stand gekomen.

Hoe kom je terug?

De etappes in dit boek zijn in één richting beschreven: naar Santiago. Maar de meest gestelde vraag aan mensen die vertellen dat ze naar Compostela gaan pelgrimeren is: 'Hoe kom je dan terug?' Dat staat niet in dit boek. Het antwoord op deze vraag vindt de pelgrim ook niet onderweg, niet in de kathedraal van Santiago, niet bij reisbureau Viajes Viloría aan de Rua da Senra. Hij vindt het pas na de werkelijke voltooiing van de tocht: bij thuiskomst. Dan weet hij hoe hij is teruggekeerd. De pelgrimage zelf eindigt pas wanneer de herinneringen en de ervaringen weggebben. En dat is misschien wel nooit. 🍷

Werkgroep Jacobswegen in Nederland: Bram van der Wees, Joukje Eringa, Han Lasance en Jos Peters.

Jacobswegen in Nederland

2 delen, 392 pagina's

ISBN 978-90-808567-3-8

Ledenprijs: € 27,50

Actieprijs tot 31 januari 2012: € 22,50